

**REPUBLICA MOLDOVA
GAGAUZIYA (GAGAUZ YERI)**

Direcția Generală Învățământ
 Găgăuzia
 mun. Comrat, str. Gavrilov, 48

Главное управление образования
 Гагаузии
 мун. Комрат ул. Гаврилова, 48

Gagauz Yeri
 Genel Üretimak Müdürlüü
 Komrat, Gavrilov sokaa, 48

Tel/fax: 0 (298) 2-27-48,

E-mail: uoatog@yahoo.com,

<https://www.guogagauzii.md>

23 апреля 2021 г.

№01-1/13 – 122

ПРИКАЗ

**О проведении единого учебного
урока, посвященного деятельности М. М. Чакир**

Во исполнение Плана работы Главного управления образования Гагаузии на 2020-2021 учебный год, с целью реализации Программы внеклассных мероприятий, посвященных Дню гагаузской письменности и языка, а также 160-летию со Дня рождения гагаузского просветителя М. М. Чакир,

ПРИКАЗЫВАЮ:

1. Утвердить дату **27 апреля 2021 года** для проведения единого учебного урока / классного часа во всех учебных заведениях Гагаузии с 1 по 12 класс, посвященного жизни и просветительской деятельности М. М. Чакир. Классный час провести на первом уроке.
2. Руководителям учебных заведений:
 - 2.1. организовать в возглавляемых учреждениях образования проведение единого учебного урока / классного часа в указанную дату и время;
 - 2.2. для организации и проведения уроков в 1-12-ых классах, посвященных просветительской деятельности М. М. Чакир, привлечь классных руководителей, учителей гагаузского языка и литературы и других педагогов;
 - 2.3. для качественной подготовки урока / классного часа использовать информацию, предоставленную Научно-исследовательским центром Гагаузии им. М. В. Маруневич (приложение).
 - 2.4. обеспечить фотосъемку урока / классного часа с последующей публикацией информационной заметки и фотоколлажа на официальном сайте и/или официальной странице учебного заведения в социальной сети.
3. Ответственность за исполнение настоящего приказа возложить на директоров учебных заведений и заместителя начальника Главного управления образования Гагаузии А.М. Руссу.
4. Контроль исполнения настоящего приказа оставляю за собой.

**Начальник Главного
управления образования Гагаузии**

Наталья КРИСТЕВА

Digitally signed by Cristeva Natalia
Date: 2021.04.23 13:20:27 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Uzak 1861-inci yılda çiçekayının 27-dä (eniycähederlezayının 9-da) daskalÇakirVasiliooluMihailinhemeşiAnnanınaylesindäilkuşakMihailduudu. Nicäbilerizayozlarınaşamalarından, çokkeräAllahayırêrKendinä izmetçileri, onnartaaanakarnısındaykana.Bobamız Mihail da ayırılmıştı taa duumasından ileri.Çünkü duudu Allahı sevän hem dooru ana-bobadan, ki ii olan iidänçiksın hem üstünnük üstünnää eklensin.

Popaz Zahariya Çakir, angısı sayılêr Çadırın kurucusu,kendi evindä şkola açtı. Bük bilgi orada verilmäzdi, ama en läözümni işleri uşaklar üürenärdilär:okumaa, yazmaa, saymaa. Bezbelli, küçük Mihail Çakir taa Çadırda başladıilk üürenmesini, çünkü o vakıt küüdä şkola artık vardı.

On yaşındaM. Çakirbraktı anasını-bobasını, ana evini, uşak oyunlarınıhem şenniklerini, Allahın bereketi için ayozlu bir kapolmaa deyni. 1871-1872 üüretim yılında Kişinöv din şkolasının birinci klasına alınan 69 üürenicinin arasında o da bulunardı. M. Çakir, giriş ekzamennlerini verärkän, gösterdi en üüsek uurda bilgilerini da kabletti "5" – en üüsek nota.

Din şkolası üüretim sistemasının sade ilk basamaadı, ondansora üürenicilär girärdilär seminariyaya. 1875-inci yılda Mihail Çakir, din şkolasını birinciliklän bitirip, seminariyaya girmäk içinekzamen verdi. Üüsek uurda bilgi gösterdii için onu birinci baş klasa aldılar. 1877-nci yılda, geçiş ekzamennlerini verip, bitirdi seminariyanın ikinci klasını. O zamannar en ii üürenän studentlärayırı sayıldılar, notalara görä vardı birinci bölük, angısınagirärdi en üüsek notalı üürenicilär. O yılın birinci bölüktä sadebir kişiydi – Çakir Mihail. 1881-inci yılda Mihail Çakirbitirdi seminariyayı üüsek notaylan da "student" titulumu kabletti.

Student titulumnan seminariya üürenmesini bitirän irmi yaşında genç Mihail Çakir 1881-inci yılda başladı din şkolasında üüredici işlemää, burada çeketti onun üüredicilik izmeti, angısını o götürdü elli edi yıl taa ayozlu geçinmesinä kadar. Kişinöv din şkolasının önderciliinin kararına görä Mihail Çakir koyulduhazırlık klasına üüredici hem I hem II klaslarda gözäl yazı üüredicisi.

1884-üncü yılda Mihail Çakir din şkolasının klisesindä popaz izmetinä başladı. Kararlayıp, ani isteer evli popaz olmaa, evlendi popaz Makari Lübovun kızı İrinaylan.

Boba Mihailın karısı herbir iştä ona yardımcı olardı. Ay Bobanın Mihailın hem İrina Çakirinaltı oolu vardı. Ana İrina Çakir koruyardı evdä yaradıcılık atmosferasını hem, bir çorbacıyka olarak, aalemä da örnekti. Bütün yaşamasında o hep kocasının yanında bulundu, yardım ederäk ona.

Eparhiyanın öndercileri koyardılar genç popazı üüsek uurda işlemää. 1885-inci yılda o girdi reviziya komitetinä, angısı läözımdısaysın parayı hem baksın din konsistoriyasının hem din bakannınındokumentlerini. Bunun gibi reviziyakomitetlerinä Mihail Çakir taa birkaç kerä girdi. Eparhiya topluşlarıyıardı onu mum fabrikasının işini bakmaa deyni kurulankomitetlerä hem kızlar için Kişinöv eparhial şkolasına kontrol yapmak için kurulan komitetlerä. Popaz Mihail Çakiri Halk üüretimi bakannının Kişinöv bölgä üüretim topluşununazası koydular, sora da bölümünün başı oldu. Üüredici Mihail Çakir çalışardı diil salt Kişinöv bölgesinin şkolaları için, ama bütün Besarabiya için. Besarabiya aydınadıcısınınpedagogika izmetindä büyük pay alardı Allahın Kanonu dersinin üüredilmesi. Genç popaz okadar ii bilärdi Allahın Kanonu dersini, ani çok yıl sıraylan götürdü seminarları, nasıl üüretmää bu dersi. Bu seminarlara gelärdi bütün Besarabiyadan klisä şkolalarının üüredicileri. Mihail Çakir, her taraftan bilgili hem erudit bir adam olarak, çok yıl üüretti rus dilini, götürdükatehizis hem liturgika derslerini daskalı klasında, angısı Kişinöv bölgesinin kliseleri için hazırlardı daskalıları hem başka klisä izmetçilerini.

Ay bobanın zaametlerinnän Kişinövün yanındaki Skinosa küüyündä açıldı şkola, angısının başı hem kanon üüredicisi koyuldu. Skinosa şkolasında üüredilärdi rumın dilindä dä o kiyatlardan, angılarını hazırladı hem tiparladı boba Mihail.

Boba Mihail birkaç kerä istedi izin tiparlamaa moldovan dilindä kiyat, ama izin verildi sade 1896-ncı yıldan sora, açan o genä bu inişiativaylan çıktı Halk üüretimi bakannına hem Sinodun Üüretim topluşuna. Sinodun kararına görä Hristosun Duuması adına Kişinöv kardaşlı, angısı kuruldu 1899-uncu yılda, läözımdı tiparlasın din hem moral kiyatlarını, broşuralarını hem yapraklarını moldovan dilindä kiril bukvalarinnän. Kardaşlıın çıkardı kiyatların, yaprakların hem başka tiparların tenzorları koyuldular protoierey Konstantin Popoviç hem protoierey Mihail Çakir. Koyup neetinä yardım etmää uşaklara şkolalarda, büyüklerä dä evdä üürenmää rus dilini, boba Mihail

1900-üncü yılda kendi parasınnan tiparladı ilk üürenmäk kiyadını – “Rus dilini üürenmääbaşlayan moldovannarın yardımcısı” («Помощник молдован при первоначальном изучении русского языка»). Bu yardımcı çıktı üç kiyatta: ilk payı Bukvalık, ikinci hem üçüncü payları – Kendibaşına üüredici, dördüncü payı – Okumak kiyadı. 1907-nci yılda protoierey Mihail Çakir çıkardı rus-moldovan laflını, angısına girdi 22 000 laftan zeedä. Bu laflık sayılêr revolütiyadan ileri çıkan en büyük laflık hem ilk çalışma, angısı kuruldu leksikografiya kurallarına görä. 1909-uncu yılda laflık enidän tiparlandı, ama çoyu bilmeer, ani ilk dooru dizili moldovan laflını çıkardı gagauz.

Moldovan dilindä kiyat, laflık hem yaprak çıkararkan, gagauzhalkının oolu yoktu nasıl çalışmasın, ani gagauzlar da kendiana dilindä kiyat okusunnar, en ilk Allahın sözünü. Hem bobaMihail, hem başka gagauzlar da çok kerä yalvardılar klisä önderciliinä izinetsinnärçıkarmaa din literaturasınıgagauzdilindä.1907-nci yılda Sankt-Peterburgtangeldiizin, angısında yazılıydı, aniKişinöveparhialzaabitliinäverilerhaktiparlamaagagauzdilindäslavän bukvalarınnyaprakları,Evangeliyayı, akafistleri, duaları,türküleri h.b., gagauzdilinäçevirmäadeyniprotoieryMihailÇakirinbaşlıaltındabirçeviricikomisiyasıkuru lêr hemkiyatların, yapraklarınçenzurasınıyapmaahakverilerhepprotoieryÇakirä, nicägagauzdilini ii biläninsana.

1907-nci yıldaHristosunDumasıadınaKişinövkardeşlınıntopluşugagauzdilini ii bilänkişilerdänbirkomisiyakurdu.1908-inci yılda çıktı ilk çevirilmiş kiyat – dua kiyadı. 1908-1938 yıllar arasındatiparlanan hepsi kiyatlarda, çevirici olarak, protoierey Mihail Çakirin adı var. Aşaada verilän çevirilmiş din kiyatları Kişinövda tiparlandı:

1. Краткий славяно-гагаузский молитвенник. Кысадуа-китабыславянджа (хем) гагаузча. Кишинев: Епархиальная типография, 1908.
2. Евангелие гагаузчатюркья. Кишинев: Епархиальная типография, 1909-1911.
3. Священная история Ветхого Завета / составил законоучитель Протоиерей Михаил Чакир = Ескибаалантынынайёзлалыисториясы / дизьди-яздышерият-юредиджиси. Протоиерей Михаил Чакир. Кишинев: Епархиальная типография, 1911.

4. Священная история Нового Завета порусски и гагаузски (по древне-турецки): для чтения Бессарабскихгагаузов / составил и перевел законоучитель протоиерей Михаил Чакир = Енибаалантынынайезлалыисториясырусчаемгагаузча (ески-тюркчя): Бессарабиялыгагаузолараокумакичинь / дизьдихемталмачладышерият-юредиджи протоиерей Михаил Чакир. Кишинев:Епархиальная типография, 1912.
5. Литургия, Часы и Акафист на гагаузском языке.Кишинев: Епархиальная типография, 1911.
6. BizimSaabimizin İisusHristosunAi (ayozlu) Evangeliyasâ/haniapostolMatfeideaneazâegecilmiş / BuEvangeliieigecirdigagauzdilineaprotoiereiMihailCiachir. TipografiaEparhiala – „CarteaRomânească”, 1932.
7. Ai (Aiozlu) EvanghelieMarcudangagauzcea (eschitiurccea)/ Gagauz dilineaghecirdiprofesorpensionarPrtoiereiMIHAIL CIACHIR. Chişinau: Tipografia “Tiparulmoldovenesc”,1935.
8. Duakitabâgagauzlaricin / ikincitiparEdiþia a 2-a dupăediþia an. 1908 / Birindjipai / Bu duachitabânâghecirdiGagauzdilineaprotoierei MIHAIL CIACHIR. CHIŞINĂU: Tipografia“Tiparulmoldovenesc”, 1935.
9. Psaltirgăgăuzcea-(tiurccea) gagauzlaricin hem tiurclearicin / bupsaltirighecirdigagauzdilineaprofesorpensionarprotoierei MIHAIL CEACHIR. CHIŞINĂU: Tipografia«Tiparulmoldovenesc», 1936.

Protoierey Mihail Çakir oldu eni gagauz apostolu, angısıverdi halkına Allahın Sözünü kendi ana dilindä, angısı ayozladıgagauz dilini hem baaşladı gagauz kulturasına eni bir yaşamak. Büükbirzaamet, sadeangısıiçinbobaMihailnadılääzımtınbukvalarlangagauzlarınistoriyasındayazılsın, o onunagauzdilindäbilimçalışması – “Besarabiyalıgagauzlarınistoriyası”, angısıtipardançıktı 1934-üncüyılda. Taaileri o rumındilindäçıkardıbirkaçyazıgagauzlarınistoriyasıiçin, soratopladıbubilgileribireri da çıkardıgagauzça.

Aybobanın hizmetleri,
kiyatları hemsözleri oldu temel, angısında kuruldu gagauz yazısı Sovet Birliğinde,
peydalandı gagauz literatürü, açıldı müzeler, dünne geldi gagauz bilimi hembitki,
bitkiyi Gagauziya, nice bir devlet. Hepsibunna rıtoomue kildi üzyılgeeri, XX
asır inçeketmesinde, amayavaş-yavaş, damna-damnak küçükdän büük birden iz oldu. 1991-
inci yılda Çadır kasabasında, neredä duuduprotoiery
Mihail Çakir, açıldı onun anmaktaşı. Hep o
yılın Gagauziyada geçti bütün Sovet Birliği bilim konferansı, angısının adı “Üülen-
gündüusu Evropada türklär hem gagauzların etnokulturailerle mesip problemaları”. 1991-inci
yılda Komratta açıldı pedagogik koleci, angısına verildi Mihail Çakirin adı. 1997-nci
yılda Çadırda kuruldu Mihail Çakirin adınagagauz millet teatrusu, angısı 2013-cü
yıldan beri D. Tanasoglu nun adınageçti. 2006-ncı yılda Komratta geçti gagauzların
dünnäkongresi, buyortu için üniversitenönündä açıldı Şanaleyası,
nereyäkoyuldu Gagauziyanın anılmış adamlarının patretleri, onnarın arasındavar boba Mihail
da. Kişinövda da tanıdılar Beşarabiya aydın adıcısının hizmetlerini da
birküçüksokaaonun adını verdilər. Hep Moldovanın başkasabasında açıldı Mihail Çakirin adın
agagauz bibliotekası.

2011-inci yıl Gagauziyada adandı Mihail Çakirä, bu üzerä yapıldı tombarlak masalar,
sergilär. 2013-üncü yılda Gagauziyanın “Nişannari için kanonuna”
görä kuruldu Mihail Çakir ordeni, angısına veriler Gagauziyanın kaavilenmesinä yapılan büyük za
metlär için hem millet duygularının yayılmasında yapılan hizmetlär için.
Orden oluşersekiz köşeli yıldızlı yıldızdan,
angısının ortasında var Mihail Çakirin patre di medalyoniçindä. Artıksekizkerä geçti Mihail Çak
irin adına üretimokumakları, angılarında katılêr üredicilärdä, popazlar da, yazıcılar da,
istoriklärdä, kısadan – bütün gagauzın telegeñiyası.

Protoiery M. Çakir geçindi 1938-inci yılda ceviz ayının 8-dä. Çok yıl kimsey
bulamadı Ay bobanın mezarını Kişinövda, makarki onu aradı gagauz yazıcıların çoyu.
2000-inci yılda mezarı buldu Moldova Bilim Akademiyasının zaametçisi Nikolay
Demçenko, angısı hazırlarmış Kişinövun nekropol kiyadını. Bu sevinmeli haberi o söledi
Kişinövda yaşayan gagauzlara, onnar da bildirdilər Gagauziyada yaşayannara. 2001-inci

- yılda Kişinöv mitropoliti Vladimir Ay bobanın mezarında gagauz popazlarının barabar panihida yaptı.